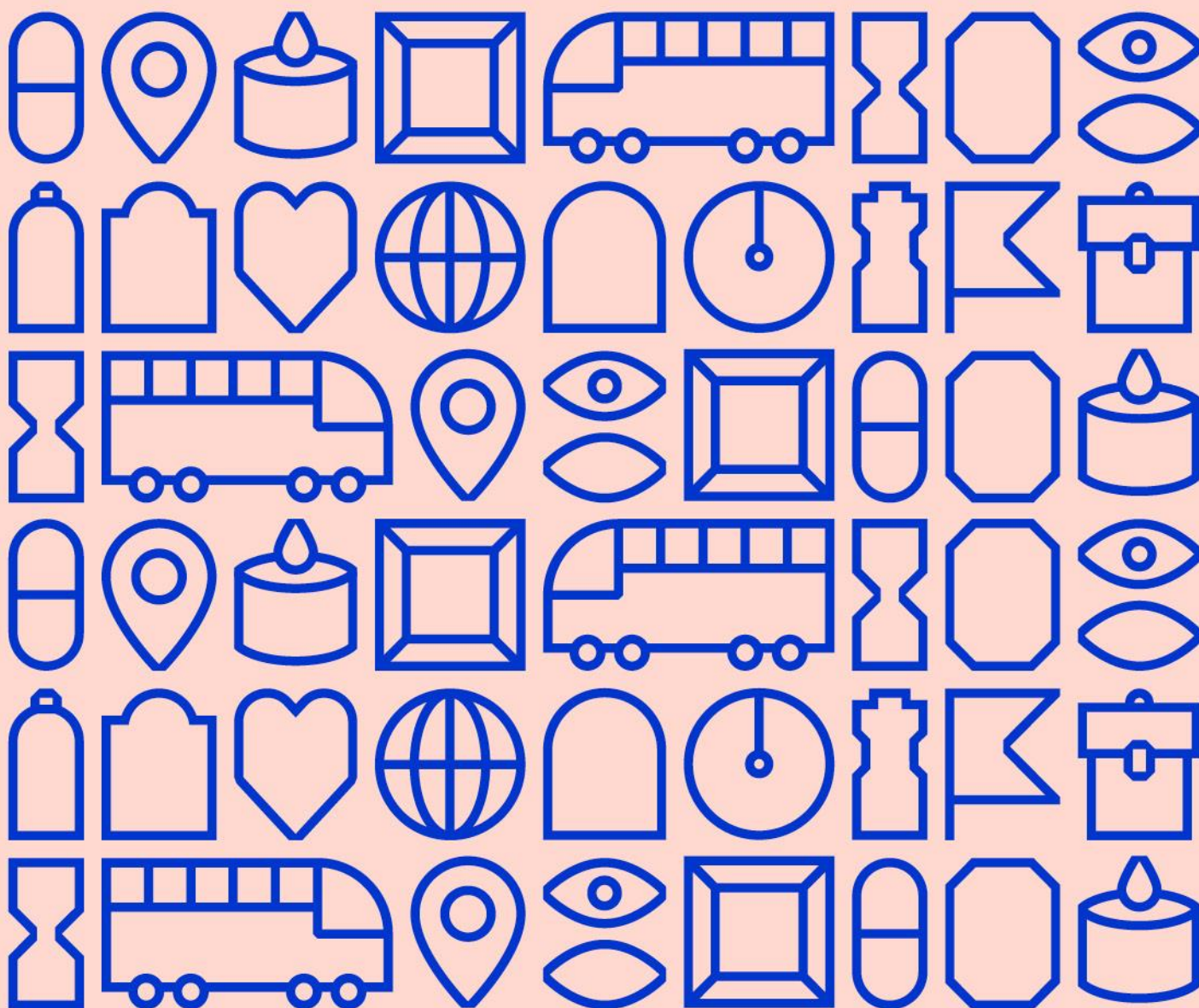

A vizsolyi református templom

KORA ÚJKOR, REFORMÁCIÓ

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

A vizsolyi református templom

KORA ÚJKOR, REFORMÁCIÓ

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető.....	2
2. Előkészítő óravázlat.....	4
3. Helyszíni feladatok	9
a. Nyomkeresés	9
b. Képes krónika	11
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba	15
d. Drámapedagógia.....	17
4. Tanórai utófeldolgozás.....	17
5. Forrásjegyzék.....	18
6. Melléklet.....	19
Helyszíni feladatok	20
Nyomkeresés	20
Képes krónika	22
Helyszíni kvíz / Tudáspróba	27
Drámapedagógia	29
Tanórai utófeldolgozás.....	34

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti- és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a résztvevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egy napos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika, stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után, ismét tanórai keretek között tudják elkészített projektfeladataikat bemutatni, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

Előzetes felkészülés (1-2 tanóra): a NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelt ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják megtartani tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.

Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás): amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy szükséges előtte egyeztetni az intézménnyel. A programban résztvevő helyszínek már ismerik a NEP-ot, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után az első feladat a „nyomkeresés” melynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. Második feladatként célszerű a „képes krónikát” elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, melyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a „tudáspróba”, mely egy klasszikus tesztelés kvízsor. Ennek megoldása jól összegzi, illetve ismétli át az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként drámapedagógiai feladatot is megoldhatnak, mely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.

Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra): a látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes krónikákat”, melyet

a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek után pedig immár tantermi kerekék között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ a Vizsolyi református templom (történelmi emlékhely) programcsomagjáról

A templomban és a kertben, valamint a Biblia könyvesházban és a látogatóközpontban-múzeumban a bemutató idegenvezetés átlagos ideje kb. másfél-két óra, melynek egy része interaktív formában zajlik a csoport igényeit is figyelembe véve. A tanulók korabeli nyomdászati eszközöket próbálhatnak ki, ehhez a hozzáférés lehetősége miatt az átlagos osztálylétszámok két csoportra bontását javasoljuk (12-15 fős csoportok). A templom bemutatásának ideje kb. 20 perc, ott a teljes osztály egyszerre részt vehet. A látogatóközpont területén kedvező áron egyszerű meleg ebéd is elfogyasztható, de ez ügyben idejekorán fel kell venni a kapcsolatot Kovács Zsolt Levente lelkipásztorral a 06 30 749 8568-as számon. Vizsolyban nincs MÁV állomás, de a 4 km-re lévő Novajidrányban minden IC vonat is megáll (!), ahonnan az emlékhely a csoportok oda-és visszaszállítását kisbusszal megszervezi, egyeztetés az előbbi telefonszámon.

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és tananyag: 10. évfolyam. Kora újkor, A reformáció Magyarországon, A reformáció vallásos irodalma, Az anyanyelvű kultúra születése.

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1-2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3-5 óra; lezárás: 1 tanóra.

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt-prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Vizsoly: a reformáció és a magyar nyelvű Biblia bölcsője</p> <ul style="list-style-type: none">• A Biblia faluja, a „református Betlehemként” számon tartott település. Hungarikum, kiemelt nemzeti érték, a Gótikus út kezdőállomása.• Történelmi emlékhely: az első teljes magyar bibliafordítás és nyomtatás helyszíne.• A középkorban virágzó kisváros volt, 1215-ben Egyházasszékelyként említik, erőtemploma jelentős.• II. Géza királynői birtokközponttá emelte, ispánsági birtok, a 14. századtól peres ügyek ítélező helyszíne, 1454-től mezőváros, vásártartási joggal, gazdasági fejlődés.• Később protestáns főurak és Rákócziak vetélkedtek birtoklásáért.	<p>Keresd meg a térképen a települést: mit tudsz a korabeli földrajzi, gazdasági és társadalmi környezetéről, háttéréről?</p> <p>Hány falunak volt egy temploma akkoriban? Mit tudsz a korabeli egyházzal és annak szervezetéről?</p> <p>Ispán, mezőváros, protestáns: mit jelentenek ezek a szavak?</p>	<p>1. dia: Bevezető</p> <p>2. dia: A vizsolyi református templom</p> <p>3. dia: Vizsoly látképe</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>A Vizsolyi Biblia magyarországi előzményei</p> <ul style="list-style-type: none">• Huszita Biblia (1416–1440, 18 ószövetségi könyv + 4 evangélium). Más kódexekben maradt fenn.• Báthory László pálos szerzetes (1420–1484) fordítása, elveszett.• Jordánszky-kódex (1519): az Ószövetség 39 könyve és szinte a teljes Újszövetség található benne.• Komjáti Benedek (1533): Szent Pál levelei magyar nyelven.• Pesti Gábor (1536): Új Testamentum magyar nyelven.• Sylvester János (1541): Új Testamentum magyar nyelven.• Heltai Gáspár (1551-1556): a Biblia majdnem teljes fordítása (5 könyv kimaradt).• Méliusz Péter (1567): Újszövetség-fordítás, munkája elveszett.	<p>Milyen részekből áll a Biblia, milyen nyelveken keletkeztek az Ó- és Újszövetség könyvei?</p> <p>Mit tudsz az Ó- és Újtestamentum szavak jelentéséről?</p> <p>Kik tudták elolvasni és magyarázni a korabeli Bibliákat?</p> <p>Miért volt szükség magyar nyelvű fordításokra?</p>	<p>4. dia: A Huszita Biblia egy oldala</p> <p>5. dia: Protestáns bibliafordítók mellszobrai a vizsolyi könyvesház kertjében</p>
<p>Hogyan készült a Vizsolyi Biblia?</p> <ul style="list-style-type: none">• A fordítást Károli Gáspár református esperes, gönci lelkész készítette, 1586-ban kezdett neki, három év múlva készült el a teljes fordítás.• Nem egyedül dolgozott: legalább három segítőtársa volt. Az Újtestamentum nyelvileg egységes: ezt valószínűleg Károli fordította.• 1589: a nyomtatás kezdete, a lengyel származású Mantskovit Bálint a nyomdáját Galgócról helyezte át Vizsolyba.	<p>Milyen nyelveket kellett ismernie annak, aki a Bibliát le akarta fordítani?</p> <p>Milyen munkamegosztást feltételezel egy három-négy tagú fordító munkaközösségben: ki mit csinál benne?</p>	<p>6. dia: A Vizsolyi Biblia megalkotóinak szobrai</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none">• A papír Lengyelországból, a betűk Németalföldről érkeztek.• A nyomtatás elkezdésekor még nem készült el a teljes fordítás, ezért Károli kéziratait az akkori diákok – köztük Szenczi Molnár Albert – laponként, gyalog hordták Göncről Vizsolyba.• A kinyomtatott 7-800 példányból kb. 60 maradt fenn, a magyar köz-és irodalmi nyelv alapja lett. 2412 oldalból, négy és fél millió betűből áll, három-négy nyomdász napi tízezer betűt szedett, a kézisajtón napi kb. 500 oldalt nyomtattak ki.		7. dia: Kéziratos bibliafordítás és nyomtatott fedőlap 8. dia: Számok, adatok a nyomtatott bibliáról
Nyomdák, korabeli technikai és munkaeszközök <ul style="list-style-type: none">• A magyarországi nyomdászat jeles képviselői egyben reformátorok, egyházszerzők, prédikátorok is (Bornemisza, Huszár Gál, Johannes Honterus, Heltai Gáspár)• 1570-ig csak protestáns nyomdák léteztek (később lett katolikus nyomda Nagyszombatban), letelepedésüket a patrónus helyi főúr engedélyezte és támogatta. Szabad királyi városokban, mezővárosokban, birtokközpontokban.• A város rangját emelte, ha ott nyomda dolgozott (Debrecen, Kolozsvár, Bártfa, Brassó, Szeben, Nagyszombat).• A nyomdák felszerelése nagy anyagi és eszmei értéket képviselt, a nyomdász segédekkel	Mit jelent a reformátor szó a korabeli vallási-politikai összefüggésben? Milyen értékes kódexet vagy könyvművészeti munkát láttál tanulmányaid során akár Magyarországon, akár külföldön, és hol? Mit tudsz a korabeli írásról, a papírokról, nyomtatásról? Mitől tartasz szépnek egy könyvet?	9. dia: Kálvin, reformáció, csillag 10. dia: Nyomdák a korabeli Magyarországon 11. dia: Reformáció, Károli, Mantskovit, Rákóczi Zsigmond 12-15. dia: Korabeli nyomdai eszközök

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>dolgozott, ő maga irányított, korigált. A 16. századból 38 nyomdászattal foglalkozó személyt ismerünk, 29 nyomdahelyen.</p> <ul style="list-style-type: none">• Magukat a könyv művészenek tekintették, nevük a könyvíró neve mellett állt. A könyvek szellemi termékek és értékes kézműipari produktumok is egyben.• Nyomdánként jellegzetes betűtípusok. A merített papír volt az igazgatás, a kultúra, a civilizáció eszköze.• A Vizsolyi Biblia az egyik legszebb magyar könyv: kéthasábos, modern antikva, minden bibliai könyv élén két angyalos fejléc áll: ez a kor legnagyobb nyomdai teljesítménye.		16. dia: Szimbólumok a kapun a nyomdával
<p>A vizsolyi református templom</p> <ul style="list-style-type: none">• A 13. század elején épült templom 1560 óta a reformátusoké, stílusában a román és a gótika elemeit egyesíti: a hajó román, a szentély gótikus.• A félköríves szentély, a szentélynégyzet és a hajó a 13. században épült. A szélesebb hajó és a nyugati homlokzat az előtte álló toronnyal gótikus stílusban, a 14. században épült.• Nevezetességei a 15. századi freskókincsek: a középkori egyházi élet hű tanúi. Témák: az indás növénydíszítések, geometriai formák, bibliai ábrázolások.• A 13. századtól a 16. század elejéig folyamatosan díszítették a	<p>Hol találkoztál eddigi tanulmányaid során a román és a gótikus művészeti stílussal?</p> <p>Mondj példákat olyan műalkotásokra Magyarországon vagy külföldön, amelyek e két stílusban keletkeztek!</p> <p>Mit jelent a templomépítészetben a hajó szó?</p> <p>Tudod-e, milyen építési technikával épültek ezek a korabeli templomok?</p>	17. dia: A templom térszerkezete 18. dia: A templombelső a freskókkal 19-22 dia: A templom struktúrája égtájak szerint

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>templomot falképekkel, feliratokkal. Eredetileg mind a külső, mind a belső fal festve volt. A szentély freskói nagyrészt 13. századiak. A kisebb hajószakasz festése 1400 körül készült, a nagyobb hajószakaszt a 15. század első felében festették ki. A ma látható középkori faliképek (freskórészletek) a több mint hat évtized alatt, három fázisban folyó restaurálás során a vakolat alól kerültek elő.</p> <ul style="list-style-type: none">• Az apszis képei Krisztus születésével kapcsolatos jeleneteket ábrázolnak. A szentély falain Krisztus mennybemenetele, a Szent Kereszt megtalálása, Szent György harca a sárkánnyal látható. A diadalív hajó felé néző oldalán három sorban sorakoznak a falképek.• Híres az ún. fénytemplomi jelenség: a déli szentélyfalon minden nyáron Keresztelő Szent János napján (június 27.) a felkelő nap sugarai ezt a falképet világítják meg.• Kiemelkedő a barokk úrasztala és a szószék korona.• Az oldalfalon felszentelési keresztetek: az egyház menedékjogi hatalma alapján a főbenjáró bűnös a templomba menekülve kegyelemben részesülhetett, hátralévő életében a templom szolgája maradt.• Befalazott déli gótikus „búcsújáró kapu”: tele van karcolásokkal - ezek búcsúcédulákra szánt, megszentelt pénzérmeikkel tör-	<p>Mi volt a templomi freskók ábrázolásainak célja?</p> <p>Mit jelentenek ezek a szavak az egyházi szóhasználatban: bűn, bocsánat, kegyelem, búcsú?</p>	<p>23-27. dia: A templombelső freskókincsei</p> <p>28. dia: A templom szentélye</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
téntek. A reformációval a búcsúk és a kapu jelentősége megszűnt.		

3. Helyszíni feladatok

a. Nyomkeresés

A diákok öt csoportban megkeresik a templomban és a körülötte lévő térben (könyvesház, látogatóközpont, templomkert) a térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: csak a négy-öt csoportot érdemes előre beosztani, amelyek azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több, mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 5-6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: a csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy-másfél órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet.

Fedezték fel a templom és környezetének legfontosabb látnivalóit a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok négy-öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportokkal különböző irányokban a könyvesház bejáratánál, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált fontos szobrokat és tárgyi emlékeket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!
- Jól figyeljétek meg az egyes elemeket, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!

A tanulói feladatlapot ld. a mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Szobor vagy műemlék neve	Sorszáma a térképen
A reformáció és a magyar nyelvű bibliafordítások jelentős alakjainak emlékszobrai a templomkertben.		1
A reformáció legfontosabb szimbólumábrázolásai.		2
A templomépület kívülről látható román és gótikus stílusú elemei.		3
A „búcsújáró kapu” a pénzérme-vésésekkel.		4
A Vizsolyi Biblia megalkotóinak emlékszobrai a templomkertben.		5
A templom „keletelt” szentélye.		6
A Vizsolyi Biblia egy eredeti példánya a templomban.		7
A János-napi fénytemplom-jelenség színhelye a templombelsőben.		8
A templom freskóképei közül az egyikén egy vitéz sárkánnyal küzd. Ki ez a hős?		9
Nyomdászati eszköz, amelyből a mai „sajtó” szavunk ered.		10
Az európai reformáció legfontosabb alakjainak ábrázolásai.		11
Korabeli nyomdai eszközök, amelyek ma is kipróbálhatók.		12
A 200 éves „bölcs fa” a templomkertben.		13

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amikből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek és azokból otthon prospektust állítanak össze

Előkészület: Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az öt, megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektus-készítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: Feladatlap az A), a B) és a C) változathoz (a B) változaton mind az öt csoport feladata szerepel) és térkép.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes az öt csoportot az öt helyszínhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a téren, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egymásfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már az iskolában, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egységes értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A) változat

Készítsetek kisfilmet a vizsolyi templom, a kert és a múzeum legfőbb látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok:

- A templom épülete, annak kinézete, épített térszerkezete.
- A Bibliás Könyvesház emeleti részén található nyomdatörténeti eszközök.
- A Vizsolyi Biblia Látogatóközpont reformációhoz kapcsolódó anyagai, valamint a Vizsolyi Bibliához kötődő nyomdatechnikai eszközök és történelmi tablók, képek.
- A templom körül található történelmi emlékhelyet jelölő emlékoszlop, a Bibliához kapcsolódó szobrok és a „bölcshely”.
- A templomkertet körülvevő fal és a két díszes kapu szimbóluma, díszítése.

B) változat

Készítsetek kisfilmet Vizsoly egyik fontos látványosságáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: A templom és a kert külső formája, építészeti elemei

- Milyen építészeti stílusban épült, és melyek a főbb elemei?
- Mutassátok be az épület szerkezetét: a tornyot, a templomhajót, kapukat és a szentélyt a stílusok szempontjából!
- Hogyan kapcsolódnak egymáshoz az egyes korszakok stíluselemei?

- Mi az épület funkciója, hogyan használja a hívó közösség, a gyülekezet a tér és a templom egyes részeit?

2. csoport: A templom belső tere

- Milyen építészeti-művészettörténeti stíuselemeket figyelhetünk meg?
- Milyen különösen érdekes pontjai vannak a templomtérnek, amelyhez történetet, eseményt vagy információt jegyeztél meg az idegenvezetés során?
- Keress egy-két olyan pontot, amely neked személyesen különösképpen tetszik! Fogalmazd meg, miért?

3. csoport: A Vizsolyi Biblia Látogatóközpont, valamint a könyvesház emeleti terme

- A Vizsolyi Biblia keletkezési hátterének milyen történelmi és kulturális eseményeit mutatja be a múzeum? Milyen tematikus terekből áll?
- Miben hozott gyökeresen újat Európában és Magyarországon a reformáció? Mutasdátok be ennek jelentőségét a kiállított tárgyak segítségével!
- A bemutatott korabeli nyomdászati eszközök közül mit találsz különösen érdekesnek? Próbáld ki a használható eszközöket!

4. csoport: A Bibliás Könyvesház és a templomkert teljes területe

- Mi található a könyvesházban, és miért fontos mindaz, amit ott bemutatnak?
- Hogyan szolgálja a könyvesház a helyi gyülekezet és a település életét a modern korban?
- Van-e valamilyen pozitív személyes, családi vagy közösségi élményed, amelyet egyházi-templomi környezetben megéltél, és amelyet ez a hely felidéz? Elmondanád ezt egy kisfilmen?
- Miért lehet fontos az emberek, a település számára egy templom és a gyülekezet jelenléte? Hogyan szolgálja a társadalom javát?

C) változat

Készítsetek a vizsolyi történelmi emlékhely legfőbb látványosságait bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt helyszíneket! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- A templom és a kert külső formája, építészeti elemei
- A templom belső tere, látványosságai, érdekességei
- A Vizsolyi Biblia Látogatóközpont, valamint a könyvesház emeleti terme
- A Bibliás Könyvesház és a templomkert teljes területe

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy a csoportok között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: Feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá!

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a helyszínen látottakból és hallottakból! Válasszátok ki a helyes megoldást! (Van, ahol több helyes válasz is van.)

A tanulói feladatlapot ld. a mellékletben.

Megoldások

1. Melyek a reformáció fontos szimbólumai?

A) Kálvin-csillag	B) feszület	C) zászlós bárány	D) Luther-rózsa
-------------------	-------------	-------------------	-----------------

2. Mely tényezők segítették Vizsoly fejlődését a középkortól a Rákócziakig?

A) a kereskedelmi útvonalak közelsége	B) szőlőtermelés, borkultúra	C) ispánsági székhely volt	D) híd a Bodrogon
---------------------------------------	------------------------------	----------------------------	-------------------

3. Milyen felekezethez tartozott a vizsolyi templom a reformáció előtt, és melyik évben említik először?

A) ortodox, 1300 körül	B) katolikus, 1215-ben említik	C) református, 1215-ben említik	D) evangélikus, nem említik korabeli iratok
------------------------	--------------------------------	---------------------------------	---

4. Melyik stílusjegy elemei találhatóak meg a vizsolyi templom külső-belső terében?

A) román	B) gótikus	C) barokk	D) szecessziós
----------	------------	-----------	----------------

5. Hol fordították és hol nyomtatták a Vizsolyi Bibliát?

A) Vizsolyban fordították, Göncön nyomtatták	B) Vizsolyban fordították és nyomtatták is	C) Göncön fordították és Vizsolyban nyomtatták	D) Göncön és Vizsolyban fordították is, nyomtatták is
--	--	--	---

6. Melyik évben adták ki az első Vizsolyi Bibliát és hány kilogramm súlyú a könyv?

A) 1600-ban, 10 kg	B) 1590-ben, 6 kg	C) 1546-ban, 20 kg	D) 1590-ben, 15 kg
--------------------	-------------------	--------------------	--------------------

7. Melyik uralkodó támogatta anyagilag és politikailag a Vizsolyi Biblia megjelenését?

A) Rákóczi Zsigmond fejedelem	B) II. Géza király	C) Mátyás király	D) Habsburg Ernő főherceg
-------------------------------	--------------------	------------------	---------------------------

8. Mely jelentős reformátoroknak van szobra a vizsolyi templomkertben vagy a múzeumban?

A) Kálvin János	B) Heltai Gáspár	C) Szenczi Molnár Albert	D) Mantskovit Bálint
-----------------	------------------	--------------------------	----------------------

9. Hány példányban nyomtatták ki a vizsolyi Bibliát?

A) több ezer példányban	B) Kb. 7-800 példányban	C) nem ismerjük a példányszámot	D) 26 példányban
-------------------------	-------------------------	---------------------------------	------------------

10. Miért volt fontos a magyar nyelvű Biblia kiadása a reformáció korában?

A) a király parancsára történt	B) a népnyelvű Biblia a reformáció alapelve volt: „Sola Scriptura”	C) azért, hogy a nép anyanyelvén olvashassa a Szentírást	D) európai szokás volt abban a korban
--------------------------------	--	--	---------------------------------------

11. Mikor látható a vizsolyi templom ún. fénytemplom-jelensége?

A) minden év június 27-én	B) minden évben, Keresztelő Szent János ünnepén	C) egész június hónapban	D) csak kivételes időjárási fényviszonyok között
---------------------------	---	--------------------------	--

12. Honnan származik a „sajtó” szavunk?

A) a sajt szó egyik változata	B) eredete ismeretlen	C) ősi magyar, honfoglalás kori szó	D) korabeli nyomdászati eszköz neve
-------------------------------	-----------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

13. Miben részesült az a főbenjáró bűnös, aki a templomba menekült?

A) teljes bűcsút nyert, bűnét elengedték	B) menedékjogban, de élethossziglan a templom szolgája lett	C) bebörtönözték	D) halálra ítélték
--	---	------------------	--------------------

14. Melyik név nem illik a sorba?

A) Károli Gáspár	B) Mantskovit Bálint	C) Rákóczi Zsigmond	D) Pázmány Péter
------------------	----------------------	---------------------	------------------

15. Melyik országban működött Kálvin János, a reformáció fő alakja?

A) Hollandia	B) Németország	C) Svájc	D) Itália
--------------	----------------	----------	-----------

16. Mit jelent a reformáció egyik híres hitelve, amely latinul: Sola Scriptura?

A) csak a hit számít	B) csak az egyház számít	C) egyedül a Szentírás számít	D) felkelő nap
----------------------	--------------------------	-------------------------------	----------------

17. Mi található a vizsolyi templom hajójának mértani közepében, amin a lapozgatható Biblia áll?

A) főoltár	B) felolvasópult	C) szószék	D) úrasztala
------------	------------------	------------	--------------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, a vizsolyi történelmi emlékhelyhez kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában.

Előkészület: A feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek. Döntsük el, melyik csoport melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: Feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, melyik eseményről van szó. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges, fél-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

- A kisfilmek bemutatása, majd értékelése
- Az esetleg elkészült mémek bemutatása és értékelése
- Az esetleg elmaradt értékelések (Tudáspróba, Drámajáték) pótlása
- Kompetencia alapú záró feladatok megoldása és értékelése

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

- a. 1
- b. 2
- c. 3

5. Forrásjegyzék

Fotók forrása: saját készítésű, helyben készült képanyag
Ércnél maradandóbb - A Vizsolyi Biblia vizsolyi példányának hasonmása, Magtár Művészeti Alapítvány, Budapest-Vizsoly, 2006. 15. o.

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

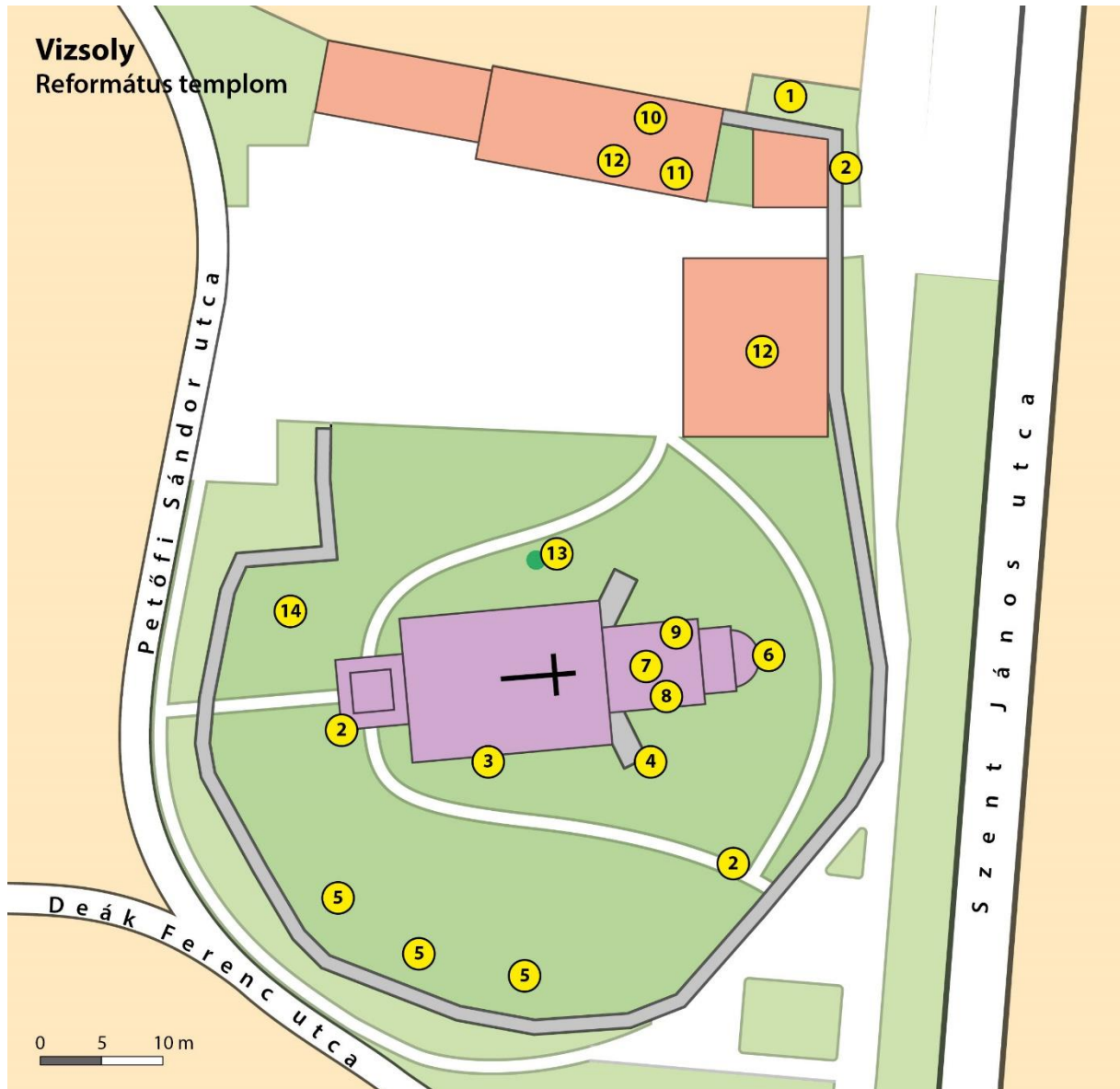
Nyomkeresés

Fedezzétek fel a templom és környezetének legfontosabb látnivalóit a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok négy-öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban a könyvesház bejáratánál, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált fontos szobrokat és tárgyi emlékeket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!
- Jól figyeljétek meg az egyes elemeket, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!

Leírás	Szobor vagy mű- emlék neve	Sorszáma a tér- képen
A reformáció és a magyar nyelvű bibliafordítások jelentős alakjainak emlékszobrai a templomkertben.		
A reformáció legfontosabb szimbólumábrázolásai.		
A templomépület kívülről látható román és gótikus stílusú elemei.		
A „búcsújáró kapu” a pénzérme-vésésekkel.		
A Vizsolyi Biblia megalkotóinak emlékszobrai a templomkertben.		
A templom „keletelt” szentélye.		
A Vizsolyi Biblia egy eredeti példánya a templomban.		
A János-napi fénytemplom-jelenség színhelye a templombelsőben.		
A templom freskóképei közül az egyikén egy vitéz sárkánnyal küzd. Ki ez a hős?		
Nyomdászati eszköz, amelyből a mai „sajtó” szavunk ered.		
Az európai reformáció legfontosabb alakjainak ábrázolásai.		
Korabeli nyomdai eszközök, amelyek ma is kipróbálhatók.		
A 200 éves „bölcs fa” a templomkertben.		

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a vizsolyi templom, a kert és a múzeum legfőbb látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok:

- A templom épülete, annak kinézete, épített térszerkezete.
- A Bibliás Könyvesház emeleti részén található nyomdatörténeti eszközök.
- A Vizsolyi Biblia Látogatóközpont reformációhoz kapcsolódó anyagai, valamint a Vizsolyi Bibliához kötődő nyomdatechnikai eszközök és történelmi tablók, képek.
- A templom körül található történelmi emlékhelyet jelölő emlékoszlop, a Bibliához kapcsolódó szobrok és a „bölcs fa”.
- A templomkertet körülvevő fal és a két díszes kapu szimbóluma, díszítései.

B) változat

Készítsetek kisfilmet Vizsoly fontos látványosságáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: A templom és a kert külső formája, építészeti elemei

- Milyen építészeti stílusban épült, és melyek a főbb elemei?
- Mutassátok be az épület szerkezetét: a tornyot, a templomhajót, kapukat és a szentélyt a stílusok szempontjából!
- Hogyan kapcsolódnak egymáshoz az egyes korszakok stíluselemei?
- Mi az épület funkciója, hogyan használja a hívő közösség, gyülekezet a tér és a templom egyes részeit?

2. csoport: A templom belső tere

- Milyen építészeti-művészettörténeti stíluselemeket figyelhetünk meg?
- Milyen különösen érdekes pontjai vannak a templomtérnek, amelyekhez kapcsolódó történetet, eseményt vagy információt jegyeztél meg az idegenvezetés során?
- Keress egy-két olyan pontot, amely neked személyesen különösképpen tetszik. Fogalmazd meg: miért?

3. csoport: A Vizsolyi Biblia Látogatóközpont, valamint a könyvesház emeleti terme

- A Vizsolyi Biblia keletkezési hátterének milyen történelmi és kulturális eseményeit mutatja be a múzeum? Milyen tematikus terekből áll?
- Miben hozott gyökeresen újat Európában és Magyarországon a reformáció? Mutassátok be ennek jelentőségét a kiállított tárgyak segítségével.
- A bemutatott korabeli nyomdászati eszközök közül mit találsz különösen érdekesnek? Próbáld ki a használható eszközöket!

4. csoport: A Bibliás Könyvesház és a templomkert teljes területe

- Mi található a könyvesházban, és miért fontos mindaz, amit ott bemutatnak?
- Hogyan szolgálja a könyvesház a helyi gyülekezet és a település életét a modern korban?
- Van-e valamilyen pozitív személyes, családi vagy közösségi élményed, amelyet egyházi-templomi környezetben megéltél, és amelyet ez a hely felidéz? Elmondanád ezt egy kisfilmen?
- Miért lehet fontos ez emberek, települések számára egy templom és a gyülekezet jelenléte? Hogyan szolgálja a társadalom javát?

C) változat

Készítsetek a vizsolyi történelmi emlékhely legfőbb látványosságait bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt helyszíneket! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- A templom és a kert külső formája, építészeti elemei
- A templom belső tere, látványosságai, érdekességei
- A Vizsolyi Biblia Látogatóközpont, valamint a könyvesház emeleti terme
- A Bibliás Könyvesház és a templomkert teljes területe

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a várban látottakból és hallottakból! Válasszátok ki a helyes megoldást! (Van, ahol több helyes válasz is van.)

1. Melyek a reformáció fontos szimbólumai?

A) Kálvin-csillag	B) feszület	C) Zászlós bárány	D) Luther-rózsa
-------------------	-------------	-------------------	-----------------

2. Mely tényezők segítették Vizsoly fejlődését a középkortól a Rákócziakig?

A) a kereskedelmi útvonalak közelsége	B) szőlőtermelés, borkultúra	C) ispánsági székhely volt	D) híd a Bodrogon
---------------------------------------	------------------------------	----------------------------	-------------------

3. Milyen felekezethez tartozott a vizsolyi templom a reformáció előtt, és melyik évben említik először?

A) ortodox, 1300 körül	B) katolikus, 1215-ben említik	C) református, 1215-ben említik	D) evangélikus, nem említik korabeli iratok
------------------------	--------------------------------	---------------------------------	---

4. Melyik stílusjegy elemei találhatóak meg a vizsolyi templom külső-belső terében?

A) román	B) gótikus	C) barokk	D) szecessziós
----------	------------	-----------	----------------

5. Hol fordították és hol nyomtatták a Vizsolyi Bibliát?

A) Vizsolyban fordították, Göncön nyomtatták	B) Vizsolyban fordították és nyomtatták is	C) Göncön fordították és Vizsolyban nyomtatták	D) Göncön és Vizsolyban fordították is, nyomtatták is
--	--	--	---

6. Melyik évben adták ki az első Vizsolyi Bibliát és hány kilogramm súlyú a könyv?

A) 1600-ban, 10 kg	B) 1590-ben, 6 kg	C) 1546-ban, 20 kg	D) 1590-ben, 15 kg
--------------------	-------------------	--------------------	--------------------

7. Melyik uralkodó támogatta anyagilag és politikailag a Vizsolyi Biblia megjelenését?

A) Rákóczi Zsigmond fejedelem	B) II. Géza király	C) Mátyás király	D) Habsburg Ernő főherceg
-------------------------------	--------------------	------------------	---------------------------

8. Mely jelentős reformátoroknak van szobra a vizsolyi templomkertben vagy a múzeumban?

A) Kálvin János	B) Heltai Gáspár	C) Szenci Molnár Albert	D) Mantskovit Bálint
-----------------	------------------	-------------------------	----------------------

9. Hány példányban nyomtatták ki a Vizsolyi Bibliát?

A) több ezer példányban	B) Kb. 7-800 példányban	C) nem ismerjük a példányszámot	D) 26 példányban
-------------------------	-------------------------	---------------------------------	------------------

10. Miért volt fontos a magyar nyelvű Biblia kiadása a reformáció korában?

A) a király parancsára történt	B) a népnyelvű Biblia a reformáció alapelve volt: „Sola Scriptura”	C) azért, hogy a nép az anyanyelvén olvashassa a Szentírást	D) európai szokás volt abban a korban
--------------------------------	--	---	---------------------------------------

11. Mikor látható a vizsolyi templom ún. fényttemplom-jelensége?

A) minden év június 27-én	B) minden évben, Keresztelő Szent János ünnepén	C) egész június hónapban	D) csak kivételes időjárási fényviszonyok között
---------------------------	---	--------------------------	--

12. Honnan származik a „sajtó” szavunk?

A) a sajt szó egyik változata	B) eredete ismeretlen	C) ősi magyar, honfoglalás kori szó	D) korabeli nyomdászati eszköz neve
-------------------------------	-----------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

13. Miben részesült az a főbenjáró bűnös, aki a templomba menekült?

A) teljes bűcsút nyert, bűnét elengedték	B) menedékjogban, de élethossziglan a templom szolgája lett	C) bebörtönözték	D) halálra ítélték
--	---	------------------	--------------------

14. Melyik név nem illik a sorba?

A) Károli Gáspár	B) Mantskovit Bálint	C) Rákóczi Zsigmond	D) Pázmány Péter
------------------	----------------------	---------------------	------------------

15. Melyik országban működött Kálvin János, a reformáció fő alakja?

A) Hollandia	B) Németország	C) Svájc	D) Itália
--------------	----------------	----------	-----------

16. Mit jelent a reformáció egyik híres hitelve, amely latinul: Sola Scriptura?

A) csak a hit számít	B) csak az egyház számít	C) egyedül a Szentírás számít	D) felkelő nap
----------------------	--------------------------	-------------------------------	----------------

17. Mi található a vizsolyi templom hajójának mértani közepében, amin a lapozgatható Biblia áll?

A) főoltár	B) felolvasópult	C) szószék	D) úrasztala
------------	------------------	------------	--------------

Drámapedagógia

1. csoport: *Történeteljátszás a Károli Biblia nyelvén*

Ebben a feladatban a Károli Biblia nyelvezetét is használni fogjuk, amikor felolvassuk az eredeti szöveget, és ennek kapcsán az emberi kapcsolatok, az igazságosság és a méltányosság kérdését is megvitathatjuk. A szöveg kicsit archaikus, de jól érthető a mai fül számára is.

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább!
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz vagy élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!

A Károli Biblia nyelve és történetei

A modern világban már nagyon ritkán találkozunk régi szövegekkel, különösen nem hangzó formában, felolvasás után megértve azokat. Ebben a gyakorlatban fontos, hogy egy csoporttag kézbe vegye (vagy a telefonján megkeresse) a Bibliát, benne a szőlőmunkásokról szóló példabeszédet, és megfelelő intonációval, a többiek számára is jól érthető módon felolvassa azt, érezve az archaikus szöveg stílusát, erejét. Felolvashatjuk mondatonként Károli-korabeli és mai nyelven is. Próbáljuk a szöveget először csak megérteni, majd akár modern nyelven a lényegét összefoglalni, és a benne felvetett problémákat megfogalmazni. A kérdés ugyanis korunkhoz is szól: igazságos volt-e a szőlősgazda vagy méltánytalan? Milyen alapon döntött így vagy úgy? Milyen erkölcsi vagy más érvek szólnak a döntése mellett vagy ellene? Indokolt volt-e a többiek zúgolódása? Vannak-e hasonló helyzetek napjainkban, ahol az általunk elvárt igazságosság és a döntés szemben állnak? Szükséges-e ilyenkor az egyenlő elbánás? Van-e, s ha igen, kinél van a jó megoldás? Ti hogyan cselekedtetek volna a gazda és a munkások helyében?

Szerepek

Felolvasó: A Károli Biblia nyelvén szépen artikulálva felolvassa a korabeli szöveget.

Szőlősgazda: Munkásokat fogad fel egész napra, és megállapodik velük a napi bérben. Majd délután újabbakat bíz meg, az ő munkaidejük azonban rövidebb lesz. A nap végén mégis ugyanazt a bért adja mindenkinek.

Az első, reggeli munkáscsoport: Megjelenítik a korrekt megegyezést, a munkanapot, és azt, ahogyan a délután érkezőket fogadják, majd a nap végén méltatlankodnak a vélt igazságtalanság miatt. Választhatnak szóvivőt.

A második, délutáni munkacsoport: Felveszik a munkát, és a nap végén ugyanazt a bért kapják, mint aki reggel kezdte. Szembesülnek a többiek méltatlankodásával, vita támad köztük és a másik csapat között, érvek-ellenérvek hangzanak el, amire a szőlősgazda hol így, hol úgy válaszol.

A falu népe: Közbeciáltásokkal, zajos, indulatos felszólalásokkal hol ide, hol oda állva képviseli a különböző csoportok érveit. A néphangulat bemutatása.

2. csoport: *Hitvita – disputa: csatlakozzék-e a falu a reformáció tanaihoz?*

Ebben a feladatban egy, a vizsolyi templomtérben folyó képzeletbeli hitvita szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

Vizsoly reformációja a 16. század első felében Perényi Gábor révén először lutheri irányban, majd a század második felében református módon megy végbe. Ekkor Habsburg Ernő főherceg 1575-ben Mágóchy Gáspárral Erdőbényéért elcseréli, így a település a református, Wittenbergben is tanult kegyes főúr Mágóchy Gáspár birtoka lesz. Ő hívja el gróf Forgách Imre nagyidai kastélyából Czeglédi János udvari prédikátort, aki személyesen is ismerhette a Galgócon ténykedő Mantskovit Bálint nyomdászmestert. Czeglédi János lelkipásztor közvetített tehát Károli Gáspárnak a megfelelő nyomdászmester megtalálásában.

A szerepjáték során éljétek bele magatokat abba a képzeletbeli vitahelyzetbe, amikor két tábor érveket sorakoztat fel, hogy miért érdemes vagy miért nem érdemes csatlakozni Luther és Kálvin tanaihoz. Milyen előnyök és hátrányok érhetik ezek miatt a faluközösséget? A hívek nem értik a latin misét (a „hókuszpókuszt”), a búcsúcédulák és az ezt kísérő pénzügyek miatt indulatosak, a zarándokok zavarják a falu életét, a papok Istenre hivatkoznak, de csak a hatalmukat éreztetik és féltik.

Szereplők: Vizsoly lakói, akik között megosztottság támad a hit kérdésében, és úgy kell döntést hozniuk, hogy tudják: a helyi főúr a reformáció híve, és új hitet, új prédikátort készül hozni a faluba. Ha a hívek nem csatlakoznak, fegyveres erőszakkal kobozza el a templomot.

3. csoport: *Költözzék-e nyomda Vizsolyba?*

Vizsolyba költözzön-e Mantskovit Bálint nyomdája?

A reformáció nyomán egyre nagyobb igény van a magyar nyelvű Biblia kiadására, azonban a korabeli királyi cenzúra nem adott engedélyt magyar nyelvű Szentírás kinyomtatásához. Vizsoly reformációja a 16. század első felében Perényi Gábor révén először lutheri irányban, majd a század második felében református módon megy végbe. Ekkor Habsburg Ernő főherceg 1575-ben Mágóchy Gáspárral Erdőbényéért elcseréli, így a református, Wittenbergben is tanult kegyes főúr, Mágóchy Gáspár birtoka lesz.

Ő hívja el gróf Forgách Imre nagyidai kastélyából Czeglédi János udvari prédikátort, aki személyesen is ismerhette a Galgócon ténykedő Mantskovit Bálint nyomdász mestert. Czeglédi János lelkipásztor közvetített tehát Károli Gáspárnak a megfelelő nyomdász mestert megtalálásában. Ez a reformációs aranykor Vizsolyban a Rákócziak nevével forrt össze. 1587-ben az erdélyi fejedelem, Rákóczi Zsigmond lett városunk földesura, aki Károli Gáspárt és a Biblia kiadását anyagilag és politikailag is támogatta. Ő nyújtott épületet és oltalmat vizsolyi birtokán a nyomdának.

Játsszátok el azt a képzeletbeli helyzetet, amikor nemcsak a falu népe veszi hírért, hogy új prédikátor és új nyomda költözik Vizsolyba, hanem más ellenséges birtokosok is feljelentik a helyi főurat, Mágóchy Gáspárt a királynál, hogy hűtlenséggel vádolják a katolikus hit és a király személye iránt, engedélye nélküli ellenséges lépésként mutatva be a nyomda létesítését.

Szereplők: Károli Gáspár gönci lelkipásztor, aki nekikezdett a biblia fordításának, és szeretné, hogy művét kinyomtassák és minél többen magyarul olvassák a Szentírást. Mantskovit Bálint, aki Galgócon jól működő nyomdász műhelyt működtet, és döntenie kell: a feljelentések és a király szándéka ellenére áthelyezi-e székhelyét Vizsolyba? Érvek, ellenérvek hangzanak el: maradni vagy menni és vállalni a kihívásokat?

**4. csoport: Történetmesélés: kapcsolódjunk-e az egyházhhoz saját életünkben?
(ez a feladat kiemelten az egyházi fenntartású iskolák diákjainak javasolt)**

Disputa: Mi szükség van ma egyházra, egyházi közösségekre, érdemes-e kapcsolódnunk hozzá? Hogyan látjuk mi az egyházak működését környezetünkben?

Ahogy társadalmunk, úgy sok család és tanulóközösség is megosztott: sokféle pozitív és negatív tapasztalatot őrzünk az egyházakról, a hitről, vallásról magán- és közösségi, társadalmi életünkben. A Vizsolyban látottak bemutatják mind a régi idők hitelesítésének útjait, mind pedig azt, hogy miként formálja ez a kicsi egyházközség a falu mai életét (pl. a könyvesház funkcióin vagy a turizmuson keresztül is).

Üljetek le egy körben a védett, 200 éves „bölcs fa” alatt a templom mellett, és mondjatok olyan tapasztalatokat az életből, a környezetetekből, ahol az egyház szervezete vagy annak képviselői valamit nagyon hasznosan, jól, rokonszenvesen csinálnak a társadalom javára! Beszéljétek meg: a vallásos család, az egyházhhoz tartozás jó emberré tesz-e vagy sem?

Szereplők: Mindazon diákok, akiknek van megosztható személyes, családi, iskolai vagy lakóhelyi élményük a témáról.

Tanórai utófeldolgozás

Feladatlap

- 1. A feladat a Vizsolyi Biblia történetéhez kapcsolódik.
Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével!**

„Melius Juhász Péter szerint magyar nyelvre azért is kell lefordítani a Bibliát, mert „noha de-ákul valami kicsint tudunk, de sokan nem értjük az Bibliát, akit olvasunk”. Károli Gáspár elődeihez hasonlóan szintén megnevezi a fordításkor használt forrásokat. A tridenti zsinaton a „rómaiak”, a katolikusok ismét azt a nézetet fogadták el, hogy a bibliát nem szabad nemzeti nyelvre fordítani, nem olvashatja akárki. Az „együgyű” emberek vezetésre, tájékoztatásra szorulnak, hiszen teológiailag képzetlenek. A pápisták azonban nem elégedtek meg annyival, hogy a „községet” eltiltották a bibliának olvasásától, „hanem amaz régi Bibliához akar-nak minket szorítani, melyet vulgata editiónak neveznek”, bosszankodik Károli. Köztudott: a Vulgatában „sokat nem jól és alkotatlanul fordítottak, sokat elváltoztattak”, s ugyan ki tilt-hatja meg az, hogy a „kútfőből ne igyunk”, ezért a fordításhoz nem a Vulgatát, hanem más, hitelesebb forrásokat használt. Megnevezi forrásait, de vitatható, hogy az eredeti héber szö-vegeket vajon hogyan és milyen mértékben használta ő és használták társai.”

Mi a helyes válasz? Karikázd be a sorszámát!

a) Mikor volt a tridenti zsinat, és mi volt a jelentősége?

1. 1545-1563, a katolikus egyház megújítása („ellenreformáció”), válasz a reformáció taní-tásaira.
2. 1520, célja a papi nőtlenség eltörlése volt, de sikertelenül.
3. 1550, a katolikus egyház pénzügyeinek szabályozása.

b) A forrásban szerepel a Vulgata szó. Mire vonatkozik?

1. A korabeli világ tudományos ismereteit átfogóan leíró enciklopédikus mű.
2. Az első latin nyelvű bibliafordítás, Szent Jeromos műve az 5. századból.
3. A katolikus szertartáskönyvek összefoglaló neve.

c) A vizsolyi templom freskói a Bibliát olvasni nem tudó és latinul nem értő emberek-hez szóltak. Hogyan nevezzük a bibliai történeteket és a szenteket ábrázoló freskó-kat?

1. Evangelium vivum (élő Evangélium)
2. Biblia Sancta (szent Biblia)
3. Biblia pauperum (szegények Bibliája)

2. A következő idézet Károli Gáspárnak a Vizsolyi Bibliához fűzött ajánlásához kapcsolódik.

Fogalmazd meg a régi szövegből kiindulva néhány mondatban, érthető mai köznyelvi formában, hogy milyen szándék vezette Károli Gáspárt a bibliafordítás során, és milyen munkamódszerrel dolgozott!

„Meggondolván azért az anyaszentegyháznak az mi nemzetségünk között ez dologban való fogyatkozását és jövőendő épülését, másfelől az mi tisztünket, az Istennek nevét segítségül híván minekutána hozzákezdettem volna egynéhány jámbor, tudós atyfiakkal, kik nékem az fordításban segítséggel voltak, meg nem szüntem addig, mígnem véghöz vittem az Bibliának egészlen való megfordítását, melyben munkálódtam közel három esztendeig nagy fáradsággal, testi töredelemmel, de oly buzgóságos szeretettel, hogy én egy szempillantásig ez nagy munkát el nem úntam, hanem nagy serénsséggel és szeretettel munkálódtam, mígnem elvégezném azt. Hogy pedig az olvasóknak nagyobb kedvet tennék, mind az egész Bibliát versenként fordítottuk, mint az zsidók szokták, melynek felötte igen nagy haszna vagon az betűnek megértésére, melyet mivelhogy ezelőtt meg nem tartottak, gyakorta az mi egyövé való volt, elszakasztották egymástól, és az mi nem egyövé való volt, egybekapcsolták, mely dolog igen meghomályosítja az betűnek értelmét. Az caputoknak summát csináltam szép értelemmel, hogy az mit keres az olvasó, az summát megtekintvén hamarább megtalálja azt. Az holott valami nehézség volt az betűben, vagy egy igében, vagy egy egész sentenciában, azt megmagyaráztam, hogy minden tartózás nélkül mehetne az olvasó az olvasásban. Az fordításban éltünk, amennyire lehetett, tiszta igaz magyar szóval, idegen szólásnak módját nem követtük, sőt inkább az mi darabosnak tetszett vagy az zsidó, vagy az deák szólásnak módjában, annak is kimondásában az magyar nyelvnek szólásának módját követtük.”